

al dramei Liviei — a îngobăgăit realmente viziunea piesei. Alți actori au avut mai mult de luptat cu propriile lor obișnuințe, create de nenumărate distribuții pe tipaj, pentru a se apropia de un text ce nu se oferă ușor descifrării; ei au parcurs acest drum în cercuri concentrice, în spirale și elipse, oscilind citeodată, dar descoperind mereu mai mult din adevărul vieții personajului. În acest context, apreciem cu atât mai mult interpretarea minuțios gândită propusă de Cornel Vulpe pentru Sutaș, chiar dacă ea nu este cea mai direct sugerată de text; actorul compune un scelerat rece, ironic și blazat, ce nu se lasă incomodat de nici un sentiment, disprețuind pe toată lumea pentru a nu fi nevoit să se disprețuiască pe sine. Costel Gheorghiu înfățișează un Hurduc plin de aplomb și de ironie, izbutind momente de emoționantă căldură umană; dar farmecul dezinvolt și ușor aristocratic pe care actorul l-a dăruit altor roluri îl împiedică încă să ajungă la rezonanța particulară a asprimii personajului, la chinul sentimentelor sale reținute, la patosul abrupt și singular al unei vieți întotdeauna „în urcuș“, care fac din el o figură de o neobișnuită

notele și de o mare forță dramatică. Acesta este motivul pentru care raportul Hurduc-Șaru din piesă s-a deplasat, întrucâtva, în spectacol. Athena Zahariade comunică nevoia de afecțiune a Didei, elanurile ei către prietenie și dragoste, și izbutește să facă asta cu simpatică discreție și cu mereu mai mult firesc; amărăciunea și blazarea personajului, trista sa experiență de viață apar însă mai construite. Debutul în teatru al studentului Tudor Gheorghe, din anul III al Institutului de artă teatrală și cinematografică „I. L. Caragiale“, poartă amprenta spontaneității și a bucuriei de a juca, deși tânărul actor nu dispune încă de experiența profesională și de disciplina ținutei scenice care să-i permită să răspundă unor parteneri experimentați.

În acest început de stagiune, Teatrul Muncitoresc C.F.R. se înscrie cu un spectacol capabil să trezească în public un alt ecou decît cel al multora din spectacolele sale — și, chiar prin aceasta, apt să furnizeze un nou criteriu în configurarea viitoarei activității a teatrului.

Ileana Popovici

TEATRUL „LUCIA STURDZA BULANDRA“

„DRAGĂ MINCINOSULE“ de Jerome Kilty

Regia : Moni Ghelerter. Decoruri : Ion Oroveanu. Costume : Pia Oroveanu. Distribuția : Beate Fædanov (Stella Campbell), Fory Etterle (G. B. Shaw)

„Ființa care este prezentată drept eu însumi nu numai că nu există, dar nici n-ar putea exista...“ — scria G.B.S. într-o prefață apărută cu puțin timp înaintea morții sale, protestînd împotriva „mitologiei“ shawiene, creată de altfel de el însuși cu o malițioasă și perseverentă pasiune. Posteritatea i-a jucat însă o farsă prodigiosului geniu irlandez! I-a recompus personalitatea, extrăgînd-o din plicurile unei demodate cutii de pălării și l-a făcut personaj de teatru. Nu într-o dramă de ficțiune, ci într-un document elaborat pe baza propriei sale corespondențe purtate peste patru decenii cu o celebritate a teatrului englez — Stella Patrick Campbell. Așadar, nu piesă sau scenariu biografic, nici biografie romanțată — cum ne-au obișnuit multe piese sau filme — evocînd episoade sentimentale cu tinctură melodrama-

tică din viața „oamenilor celebri“, ci o piesă despre Shaw și Stella Campbell, scrisă de ei înșiși, fără conștiința postumei puneri în scenă. Actorul și totodată regizorul american Jerome Kilty a decupat pasaje semnificative din scrisorile lor, și din acest original montaj a rezultat nu o „comedie epistolară“, cum pare la prima vedere, ci o incursiune în patruzeci de ani de teatru și istorie engleză, europeană și chiar... transoceanică. Savoarea acestui document e dată de prezența directă a comentariului lui Shaw, ca și de farmecul epistolar al renumitei „miss Pat“ — creatoarea scenică a Elizei Doolittle.

Piesa lui Jerome Kilty cucerește, așadar, publicul nu numai prin etalarea scilpitoarei combustii intelectuale a lui Bernard Shaw, ci și printr-o impetuoasă prezență feminină. Filiația

PREMIERE

spirituală, dialogul lucid dintre două spirite apropiate ce-și mascau adesea, prin paradoxuri și ironii, dureroase probleme — mărunț-cotidiene sau teoretic-fundamentale, care duelau veșnic sau pactizau uneori, relevînd tulburătoare raporturi umane, conferă acestei singulare piese valoarea unui document asupra condiției omului de artă într-o lume fundamentată pe inechitate.

Este ciudat, dar și îmbucurător totodată, că, în fotoliul său, spectatorul

nu se întreabă nici un moment de ce acest ilustru G.B.S., pe care-l vede trăind — și trăind nu mai puțin de 40 de ani din cvasicentenara sa viață —, nu are nici barbă, nici ochi adînciți sub sprîncene stufoase, nici frunte socratică, nici unul din atribuțiile fizice ale creatorului lui *Pygmalion*. Cel care poartă acest nume, prezentîndu-l publicului ca pe o carte de vizită, este Fory Etterle, după cum partenera sa, Beate Fredanov, se prezintă în același mod deliberat în rolul

Beate Fredanov (Stella Campbell) și Fory Etterle (G. B. Shaw)

vedetei engleze. Timp de două ore și jumătate, spectatorii asistă la o neobișnuită reprezentație, specifică însă pentru capacitatea de sugestie a teatrului. Această reprezentație se susține prin vibrația vie a actorului.

În scripirea somptuoasă a unui grațios și elegant policanandru, fără jocuri savante de lumină, fără comentarii și ilustrație muzicală, fără schimbări de machiaj, acești doi renumiți actori ai Teatrului „Lucia Sturdza Bulandra“ realizează un virtuos dublu recital, o fermecătoare lecție de artă dramatică, de măiestrie interpretativă.

În scena goală, sub două umbrele (parasoluri) cu nervuri, stilizate amuzant, sînt așezate un birou-secrétaire și un pupitru de scris. Verdele oliv și violetul înnegrit al umbrelor se armonizează delicat cu dungile albe și roșii ale unei demodate cutii de pălării. Actorii își încrucișează plicurile, și convenția scenică începe să ne captiveze și să ne tulbure, pe măsură ce se desfășoară schimbul de... documente. Singuri în fața publicului, fără intrări și ieșiri spectaculoase — în și din scenă — dar într-o admirabilă contrapunctare, sincronizare și detaliere a nuanțelor, Fory Etterle și Beate Fredanov nu au creat doar două caractere dramatice, sau două personalități. Au recompos o lume, un univers social-psihologic și istoric-tragic. Fundalul tragic se desenează dincolo de aparența cadrului monden de „ladies and gentlemen“ și de evocarea sonoră a unor localități la modă, Aix-les-Bains, Beverley Hills, Hollywood etc., etc. „În a cincea lună a noului secol, soțul meu a fost ucis în luptele din Africa de Sud“ — spune după primele replici actrița, povestind cu o voce albă. Pe neașteptate se concretizează în scenă temperatura unei omeniri în neconținută conflagrație. „Scumpul meu fiu Beo a fost ucis... cu trei săptămîni înaintea semnării armistițiului de la Versailles“. Laconic se exprimă și una din tragediile primului război mondial. „Hitler își masează tancurile în fața liniei Maginot, al doilea război mondial avea să se dezlănțuie în curînd“... Sec, ca un comunicat, sună aceste cuvinte spuse aproape de sfîrșitul piesei, cînd lumi-

nile ce încălzeau chipul Stellei s-au stins, evocînd sfîrșitul ei, undeva în sudul Franței.

Sobrietatea, laconismul dau forță sentimentului tragic, amplificîndu-l. Cei doi actori aduc în scenă și ecourile viei, pestrî, anecdotice la suprafață, profunde în fond, ale vieții teatrale engleze și ale societății britanice din epoca de „glorie“ a lui „Rule Britannia, rule“; imagini din bătrîna Europă, veșnic în postură ante și post-belică, fluturî în fața noastră, cu delicata persistență a fotografiilor îngălbenite dintr-un album. Pe scenă se sugerează în replici și gesturi mecanismul implacabil al uriașei industrii de visuri din celuloid din Lumea Nouă, industrie creatoare de iluzii și distrugătoare de existențe și talente...

Rolul Stellei Campbell prilejuiește actriței Beate Fredanov o spectaculoasă demonstrație de măiestrie actricească, de virtuozitate în tehnica dramatică. Stella creată de ea își diriguiește cu luciditate farmecul, își dozează cu calcul extravagantele, polemizează vehement, adăugînd inteligenței și spiritului armele unui răsfăț feminin, joacă afectarea și poza, măgulindu-și vanitatea de vedetă, e cabotină cînd cochetează cu plăcuta tentație de a crea la 49 de ani micuța florăreasă de 17 ani, și duelează neconținut cu „adevărurile“ pe care „dragul mincinos“, zis și „Joey clownul“, le pretextează, neavînd întotdeauna curajul de a privi adevărul chiar în față. Plină de temperament, ea pulverizează mitul lui Shaw, silindu-l pe marele iconoclast să devină, din „supraom“, om. Scena de teatru în teatru, repetiția rolului Eliza, a relevat rafinatele disponibilități ale actriței spre compoziția de „coloratură“, detașîndu-se ca un moment de brio. Fără îndoială, situația propusă aici de text — ispititoare și bogată în substanță scenică — pretinde deosebit profesionalism, știința montării și dozării efectelor. Interpreta, așadar, reprezintă o actriță în faza proiectării unui rol — celebrul rol, Eliza, personaj cu date fizice și sociale diferite de repertoriul în care excela miss Campbell — o întretită postură, în care protagonista a creionat, cu finețe și scripitor haz,

o Stella laborului) (sub sîcitiuarea te- roare a autorului) datele unei creații rămase ilustre. Cu o remarcabilă știință a dicțiunii și mișcării, utilizînd mimica și gama inflexiunilor în interpretarea fiecărei replici și a fiecărui moment, Beate Fredanov a redat cu stil și eleganță portretul acelei femei talentate și inteligente, aliata spirituală a lui G.B.S., într-o compoziție scenică de haz robust și cu amare semnificații: supratema rolului — cum s-ar spune — o constituie drama unui talent. Această concluzie se proiectează în scenă însumată dintr-o suită de notații și atitudini dozate cu tact. Beate Fredanov punctează fiecare izbucnire temperamentală sau lucidă cu stropul de amărăciune al omului de talent, exclus din tabelul de valori la modă din pricina capriciilor de gust ale comanditarilor. Stella Campbell refuza roluri nedemne de talentul ei, disprețuind o industrie ce a comercializat arta, și Beate Fredanov indică subtil că pretextele extravagante — ca indispozițiile unui pechinez — ascund, de fapt, adîncă amărăciune a artistului refractar la compromisuri.

Fory Etterle nu s-a preocupat de masca lui G. B. S., ci doar de sporadice amănunte fizice ce marchează trecerea timpului. Rolul lui, generos și scînteietor (scris doar de Shaw, care n-a prevăzut celălalt protagonist, al piesei), e și mai dificil, avînd de înfruntat în afara operei și o uriașă bibliografie... Fory Etterle nu l-a prezentat pe acest „Molière al secolului XX“, descoperind omul îndărătul măștii, adevărurile omenesci simple, emoționante uneori, brutale alteori, îndărătul paradoxului strălucitor, simțirea ascunsă sub butade și răscolitoarea tristețe a aceluia care se lecuia pe sine însuși cu umor, încercînd totodată să însănătoșească omenirea. G.B.S. creat de Fory Etterle a fost și omul din anecdotă, subjugat de farmecul vedetei londoneze, terorizat de îndatoririle matrimoniale, jignit în amorul propriu masculin, răutăcios, încercîndu-și cu venin săgețile arcului, vanitos, tiran, insuportabil, și drag — iradiînd farmec și molipsitoare vervă, contraziind, într-un neconținut sub-

text, aproape tot ce afirmă în text. Cu acel grad de rafinement și măiestrie apt să exprime prin mijloace simple simțiri complexe, Fory Etterle dezvăluie zăcămintul de umanitate reală al geniului satiric, care lupta cu armele causticității, cinismului, anarhismului moral împotriva falselor posturi de „umanitate“ cu care se drapau biserica, statul și stîlpul puterii... Scribit de consolările capelanului ce îmbărbăta în scrisori-tip mamele ce furnizau carne de tun, accentul lui G. B. S. în această scrisoare e publicistic, dar Fory Etterle dă acestui virulent pamflet antirăzboinic inflexiuni aproape patetice, răscolitor civice. Episodul „incinerarea mamei“, realizat ca un moment de intensă și comprimată emoție, se înscrie ca alt moment actoricesc spectaculos, ca un periculos dans pe sîrma unei situații aparent grotesci: un monolog la limită cinic, ce exprimă covîrșitoarea dimensiune a durerii. Unicul suport moral al omului, neputincios în fața morții, este luciditatea și umorul, miraculoasă licoare care innobilează specia umană. Masca clovnului Joey cade și actorul arată un chip omenesc, simplu și nobil.

Regizorul care a dirijat acest duet actoricesc, armonizînd-l într-un spectacol complex, este Moni Ghelerter. Consecvent măgulitoarei sale reputații de regizor „absent“ în scenă, Moni Ghelerter nu se arată publicului nici acum. Dar noi l-am găsit de la prima apariție a protagoniștilor ce-și declină identitatea pentru o seară, „distanțîndu-se“ cu consecvență de iluștrii lor eroi, pînă la consumarea ultimei scrisori, supraveghînd accentele și ritmul, indicînd tonalitatea acestei captivante lecturi scenice. Gustul lui sigur și rafinat transpare în finețea mișcării, în delicata lumină ce scade treptat și crepuscular, în apelul la armonia cromatică a decorului conceput de Ion Oroveanu. Spectacol al artei actorului, hrănit din respirația și vibrația interpreților, prima premieră a Teatrului „Lucia Sturdza Bulandra“ se impune ca o valoroasă realizare de bun augur la începutul acestei stagiuni.

M. I.